
ZAJEDNIČKI RAD KAO ZADAĆA I CILJ UČENJA

/Zusammenarbeit als Aufgabe und Lernziel/

Od 21. do 25. srpnja održan je po trideseti puta *Pedagoški internacionalni tjedan* u Salzburgu. Preko 600 pedagoga, odgojitelja dječjih vrtića i predškolskih ustanova te učitelja puna su četiri dana, cjelodnevno, raspravljali, razgovarali i iznosili teškoće vlastitog iskustva na temu suradnje zajedničkog rada.

Suradivati, raditi zajedno – to je ono što svaki od nas osjeća kao potrebu, nešto bez čega se danas ne može daleko i mnogo – a opet iskustvo govori da je to veoma, veoma teško... Zbog teškoća skloni smo "pobjeći", izolirati se i raditi "onako kako najbolje mogu i znam..." Koji su temelji i preduvjeti s kojim teškoćama treba računati, kako usmjeriti suradnju danas, odnos roditelja i djece – sve su to teme koje su s različitih polazišta zahvaćene kroz 8 predavanja i 10 različitih radnih grupa.

I. PREDAVANJA

1. Već same *biološke spoznaje* govore da je u temelje prirodnog instinktivnog, ali i svjesnog života, utkan zajednički rad. Dr. Carsten Bresch veoma plastično govori o tome kako je nastala stvarnost grupa u životinjskom carstvu: tamo gdje je usađena biološka volja prenijeti životno iskustvo na drugo-

ga – mlađeg. To se može pokazati na grupa-
ma mravi, pčela, ptica itd. Čovjek je također
upravo kroz suradnju i prenošenje spoznaje
postao malo po malo gospodar svoje plane-
te.

Danas, međutim, postoji velika opasnost
da čovjek uništi svoj osvojeni svijet. Toj
opasnosti može se izbjeći samo kroz *povje-
renje*. Ono može povezati mnoštvo ljudi u
harmoničnu cjelinu i rast.

2. I *Pedagogija* je imala ishodište u ovim
biološkim spoznajama. Mora se uzeti u obzir
ono što je naslijeđeno u genima, prenešeno
doživljajima obiteljske i društvene sredine –
no sve to, ipak, nije u krajnjoj liniji fatalno.
Istina koju **dr. Franz Wurst** želi naglasiti,
koju je naglašavao i njegov prethodnik veli-
ki pedagog **dr. Hans Asperger** /dosadašnji
organizator ovih pedagoških susreta, a umro
je krajem 1980./ jest da milost pretpostavlja
narav, o njoj vodi računa. Odnos, pak, s
Bogom prosvjetljuje, daje više nego medicina.
Današnji tehnicizirani i naglašeno speci-
jalizirani svijet izgubio je iz vida tu *cjelovito-
st ljudske osobe*. Zapuštena je dimenzija čo-
vjeka kao nutarnjeg, duhovnog bića. Čovjek
je postao sredstvo u sistemu proizvodnje.
U medicini se to pokazuje kroz povećane
neuroze, psihičke depresije...

3. Bečki liječnik i filozof **dr. Frederick
Mayer** kritizira današnji sistem koji naglašava
i prenaglašava trku za blagostanjem, po-
trebama. Mjesto oportunitizma i težnje za
posjedovanjem i vlašću, trebalo bi odgoj
usmjeriti prema *solidarnosti i zajedničkom
radu*. On smatra da je to pitanje u sadašnjoj
društvenoj i međunarodnoj situaciji od ži-
votne važnosti za čovječanstvo. Kaže: "Ili
učimo živjeti zajedno ili ćemo biti zajedno
uništeni."

Potrebno je odgoj solidarnog ponašanja
stvarno prakticirati. Naime, danas više zna-
mo – kvalitet je veći, ali kvalitet međuljud-
skog ponašanja je u opadanju, manje se ra-
zumijemo! Zanimanje za čovjeka, za lije-
po – kulturno, za međuljudski ugođaj ve-
oma je opao. Zanimanje za svijet kao cjelinu

također blijedi kod mnogih generacija. Tu
Mayer citira ideju pape Ivana Pavla II.:
"svijet je moja obitelj". Za svu tu solidarnost
odgojitelji /katehistice i katehete/ treba
da animiraju djecu i mlade.

Na poznatim imenima Charlesa de Fauco-
ulda, Alberta Schweizera, Majke Terezije
pokazuje predavač ono temeljno: osjetiti
da sam potreban i upotrebljiv. Malo vreme-
na, sposobnosti /možda i sve?/ dati drugo-
me.

Dr. Mayer iznosi svoj doživljaj koji ga je
potresao i zaokrenuo njegovim životom. Kao
liječnika zatražila ga pacijentica za razgovor.
Bio je petak poslije podne – počeo dakle
vikend. Dodite u ponedjeljak, bio je njegov
odgovor. Ali, u ponedjeljak je bilo kasno.
Pacijentica se ubila. Bila je u psihičkoj dep-
resiji. *Sada!* – uzviknuo je predavač – ne
sutra!

U odgoju – dramatizacijom – može se i
treba postići više. Animirati mlade da mogu
više naučiti, *više* učiniti dobra, *više* biti...
Suosjećanje, solidarnost, suradnja, čovječstvo
– to je važnije od apstraktnog znanja i gole-
mog posjedovanja.

4. Psihoterapeut **dr. Paul Innerhofer**
upušta se u konkretnu *analizu teškoća*
zajedničkog rada. Ponajprije ohladilo je
oduševljene: raditi zajedno ne uči se i ne
nauči kroz jedan kurs, nego svagdanjim na-
porom već u dječjim vrtićima, školi, radnim
mjestima, u obitelji – i to od najranije dobi.

Iskustvo nam govori o teškoćama takvo-
ga rada na liniji roditelji–škola, nastavnici–
–učenici. Nitko od nas ne može ustvrditi
da je spreman /barem ne dovoljno/ na koo-
peraciju. I kad dođemo zajedno odmah u
nama počinje manje–više podsvjesna igra
oko nametanja vlastitih mišljenja. A, prema
referentu, prvi je preduvjet za zajednički
rad: ne naturati drugom vlastito mišljenje.
Temeljni stav ponašanja trebao bi biti: pri-
hvatiti drugoga kao drugoga. Uvažavati ga.
Konkretno: i dijete je ljudska osoba. Poseb-
na, jedinstvena, specifična. Promatrati ga i
uzimati tako, znači poštivati njegovu osobu,

njegovo dostojanstvo, ali ujedno stvoriti prostor za zrijenje. To znači znati, moći dijeliti – podijeliti odgovornost i tako rasti zajedno u odgovornosti. Za sve se to traži jedan nutarnji stav: respekta, uvažavanja, želje nešto zajedno učiniti. I – da se stvori jedan tim – treba vremena.

5. *'Small Is beautiful'* i temeljni zaokret odgojnih institucija jest ono na što upozorava svjetski poznati filozof i ekonomist **dr. Leopold Kohr** /on je inače potpredsjednik tzv. *"četrtoe svijeta"* – pokreta malih, sitnih državnica/. Današnje školske konglomerate uspoređuje s babilonskom kulom. Tu se gubi – ne dolazi do izražaja – dječja osobnost, nema ljudske dimenzije. On misli da sve treba vratiti upravo na ljudsku razinu.

Poznati politolog ima svoje viđenje svijeta: svijet bi bolje funkcionirao politički, ekonomski i ljudski kad bi bio iscjepkan na male zajednice – države. Poruka mu je: natrag malom: državi, zajednici, osobi.

6. Detaljnije o suradnji u školi i dječjim vrtićima govori školski pedagog **dr. Josef Klingler**. U sadašnjoj situaciji izgleda kao da su roditelji, profesori i đaci "protivnici". Sa svoje strane đaci vide učitelje kao predstavnike vlasti koji na svojoj strani imaju moć. Tu se treba prilagoditi, steći naklonost. Roditelji se također osjećaju ovisnima o učitelju, jer za dobro njihovog djeteta važno je steći simpatije učitelja... Učitelji, pak, misle da su roditelji djelomično u idejama, ovisni o raznim ideologijama...

Učitelji i roditelji morali bi se češće naći i *porazgovoriti* te kroz to razumijevanje mijenjati situaciju.

Sam referent postavlja nekoliko veoma važnih i zapaženih pitanja: kako to da škola ubija djetinje ja, ambicije, kreativnost? /Što bi se moglo primijeniti na našu katehezu?/ Svaki se učitelj treba zapitati: Što je meni učenik? Nije li postao stvar? Nije li učitelj autoritet postao neosoba? Dijete ima istu vrijednost kao i odrasli. Pravi autoritet želi

drugoga dovesti do toga da barem postane jednak, ako ne i većim od dotičnoga!

Zatim važno pitanje: zašto idem u školu poučavati /ili katehizirati/? Zato što mi je naređeno? Kao žrtva, pa se i drugi moraju sa mnom žrtvovati? Zanima li me moj predmet? Čovjek koji *ne voli* svoj predmet ne može s radošću poučavati i ne može učiniti da drugi zavole njegov predmet. /Smijemo li ovu misao primijeniti na katehezu?/ Što, zapravo, misli o meni moj učenik? Zapitajmo se to!

Treba stvoriti prisnu obiteljsku atmosferu, ali to ne znači kao i anarhiju. Tu se, zapravo, očituje odgojna zrelost učitelja. I još jedna misao: bitno je ono što *ostaje*, a ne samo da se izvrši program.

Ako se želi raditi zajedno, potrebno je *voljeti* one s kojima radimo. Njih treba *uzimati ozbiljno*. *Odgovorno* prema njima postupati. To je atmosfera koju trebaju naši đaci.

7. Ova je godina *međunarodna godina hendikepiranih* i nekoliko predavanja je djelomično zahvatilo ovu problematiku, a posebno, ono **dr. Otta Specka** i radna grupa o *kommunikaciji s oštećenima* **dr. Marije Bruck–Müller**.

Znanost je veoma brzo podijelila oštećene i svrstala ih u grupe. I mi u redovitom životu brzo prihvatismo takve podjele. Naša je civilizacija usmjerena prema imati – posjedovati /Fromm/. Ponajprije treba znati da se ne radi o oštećenom čovjeku, nego o čovjeku s teškoćama! Prvo čovjek, a onda slijep, gluhoonijem itd.

Zbog tako "jasno" definiranog stvrstavanja djece s teškoćama, i naša komunikacija s njima postala je funkcionalna, neosobna. Tako su pomoću određenih etiketiranja takvi osuđeni na izolaciju i od društva i od vlastite okoline.

Na tom mjestu, današnji u tom području vodeći **münchenski specijalist Speck**, ustao je protiv izdvajanja u "specijalne" vrtiće, u "specijalne" škole. Sigurno je da posebnu

pažnju treba posvećivati takvoj djeci, ali ih se ne bi smjelo izdvajati, nego bi trebalo biti "pod istim krovom" s djecom bez tih teškoća, da bi se svi naučili kako je "normalno da postoje ljudi s oštećenjima" /"Es ist normal, dass es Behinderte gibt"/. Da se "ne okreću za nama" – kako je Speck citirao trinaestogodišnju djevojčicu iz kolica. "Da nas se ne boje, jer i mi bismo htjeli biti kao i oni..." Osjećate se nesigurnima i ne želite nas susresti..."

Taj humanizam, interes, partnerstvo s onima koji su oštećeni, njihova jednakopravnost i jednakovrijednost, društvena integracija – zadatak je svih društvenih instanci. Kršćanskoj, pak, zajednici konstitutivna je zadaća ljubav prema potrebnima. /Tu mi se nameće misao i pitanje: Gdje su ta djeca u našim zajednicama, na našim misama...? Koliko novih crkava ima ulaze za kolica? Koliko su braća s određenim težim oštećenjima u horizontu naše brige, našeg djelovanja...?/.

8. Budući da društvo sa svom aparaturom sporo nešto mijenja, pogotovo u korist obitelji, dr. Annedore Schultze misli da se obitelji moraju povezati, jedni drugima olakšavati život, preuzeti sami inicijativu.

Ona je to već eksperimentirala i izradila nekoliko modela, napisala knjige. To su njeni poznati modeli "Kooperationsmodelli", koji izvlače ljude iz osamljenosti, rješavaju krizne situacije. Mogla bi se organizirati pomoć majkama s djecom – da bake budu aktivnije – za koje poslijepodne, ili da jedna majka drugoj omogući jedno poslijepodne slobodno, da zajednički planiraju i grade dječji prostor za igru, prave pješačke zone u svom kvartu...

Da bi došlo do inicijativa i ostvarenja, potrebno je kod ljudi /kod nas samih/ odgojiti neke *osobne kvalitete*: samopouzdanje, samostalnost, snagu volje, sposobnost ljubiti, pripravnost učiti. Osim osobnih, potrebno je razviti *društvene sposobnosti*: sposobnost kontakta, odgovornost, pripravnost na kompromis, sposobnost zajedničkog

rada, odbacivanje sile.

Da bi se pak ostvarila kooperacija, potrebno je:

- prihvatiti drugoga kakav jest – a ne da on mora biti drukčiji, bolji, pa onda možemo raditi;
- zajedno staviti ideje i želje i suočiti ih;
- prihvatiti zadatke što ih i drugi moru prihvatiti, ali sada neće... ne govoriti: zašto ja?;
- držati dogovoreno;
- planirati i biti u stanju promijeniti plan.

Na kraju dr. Schultze odgovara na problem koji se javio u našim glavama dok smo je slušali: nije li to utopija? Da, mora se malo imati i utopije da bi se moglo za nešto odlučiti i založiti...

II. RAD U GRUPAMA

Nepravедno bi bilo ne posvetiti bar malo prostora radu u grupama. Ove je godine bilo mnogo bolje jer su grupe bile manje. Evo deset radnih grupa:

1. Djeca uzrasta dječjih vrtića i odrasli: forme susreta, zajedničkog života i doživljavanja. Dijalog odgojitelja i malog djeteta. Tko od koga i kako uči? Može li odrastao učiti od djeteta?

2. Dječji vrtić – područje učenja komuniciranja s okolinom. Ne samo s ljudima nego i stvarima. To je egzistencijalna komunikacija koja je neobično važna u odgoju djece. Tri su pravca zahvaćena: a) forme komunikacija s vanjskim svijetom. Kako postati osjetljiv za okolinu i odgovoriti na pozive..?; b) forme komunikacije s ljudskim osobama. Kako i što tu treba učiniti vrtić?; c) forme komunikacije s društvom. Društveni problemi i dijete. Da li biti kritički već u vrtićima?

3. Zajednički rad odgojitelja u dječjim vrtićima. Pitanje autoriteta, poslušnosti, povjerenja. Vrijednost osobe – partnerstvo. Danas se traži nova krepost: tim sposobnosti! A opet umjetnost i krepost biti voditelj!

Tri su područja zahvaćena vježbama: a) vježba indentifikacije s konfliktima i analiziranja; b) vježba pomaganja kroz razgovor; c) vježbe o sigurnosti osobe.

4. Praktični problemi zajedničkog života s oštećenima. Što je učinjeno? Kakve su naše osobne reakcije? Kako postupati s pogođenim osobama, njihovim roditeljima?: a) prepoznati i uvidjeti što je oštećeno; b) problem života s oštećenima. Izoliranost takve obitelji, opterećenost majke; c) integracija: osobna i društvena. Što treba mijenjati? Koji je smisao takovog života?

5. Osobni susreti s mladima. Društvena zbivanja, /1968., Engleska danas.../, problemi mladih i metode rada s njima. Uloga voditelja: posredovanje osobnih vrednota povezivanjem i svjedočenjem. Mladi čovjek želi osobni kontakt, želi biti povezan, u grupi.

6. Razgovor s djecom. Nije to lako. Najbolje znaju oni koji rade s njima. Radi se o razumijevanju onoga što dijete *želi* reći, a ne što u stvari rekne. Danas je izgubljen smisao biti dobar slušač. Vježbe u razumijevanju onoga što se krije iza riječi...

7. Zajednički rad učitelj—učenici, učenici—učenici. Koje su pogreške u tim odnosima? Trebamo ih postati svjesni i ispraviti ih.

8. Obiteljske konferencije. Kako stvoriti dobru atmosferu u kojoj se svatko osjeća prihvaćenim — dobro došlim? Kako biti pažljiv aktivni slušatelj? Kako pravilno, bez projekcije pokazati interes za drugoga? To su samo neka od područja koja su vježbama zahvaćena u ovoj grupi.

9. Vježbanje komunikacije — šansa i granice. Dinamika grupe. Za i protiv rada po toj metodi. Povijesne i emocionalne pozadine nekih pokreta. Šanse takvog rada. Vježbe.

10. Vizuelna sredstva — aspekti teme zajedničkog rada. Sredstva prilagođena uzrastima djece. Metoda Feed—Back. Asocijacija.

Male grupe. O upotrebi medija.

Voditelji rada u grupama zaista su vrsni poznavaoци tehnike zajedničkog rada i tema koje su obrađivali.

III. ZAKLJUČAK

U Mozartovom gradu, u ugodaju svečanosti njegove serenade, u ozbiljnoj zauzetosti, otvorenom izmjenjivanju pokušaja, teškoća, uspjeha i neuspjeha, u reflektiranju o sebi, svom radu, svojoj sredini proživjeli smo ovaj tjedan i vjerujem da smo svi otišli kući bogatiji za iskustvo kako se može zajedno raditi, usmjeriti prema istom cilju, ali istovremeno svjesni da se to ne može "naučiti" za jedan tjedan, nego kroz svagdanje počimanje iznova, kroz međusobna prihvaćanja..., ne odmah u velikim razmjerima, nego skromnim, malenima, jer "Small is beautiful" /Kohr/.

P. A.